Seto Kongressi Vanõmbidõ Kogo kokkosaamisõ üleskirotus

Setomaal, Obinitsah, Seto Seldsimajah
03.11.2025

Kuuholõku kelläaig: alostõdi kell 17:02 ja lõppi' kell 21:19

Kotusõpääl: Rahasepä Rainer, Hõrna Aare, Sarvõ Õiõ, Virro Kersti (Riitsaarõ Evari asõmal), Leima Aarne ja Vabarna Jane.

Läbi ekraani: Matvei Arvi, Tarrosõ Triinu-Liis, Uibolehe Urmo ja Sarja Urmas.

Õlõ-õs kohal: Grünbergi Maria, Ristimäe Raivo ja Jüriöö Vello.

Rahasepä Rainer küsse, kas kohalolija' omma' nõuh, õt kuuholõkit vidä iist timä ja kirjapandjast om Sarvõ Õiõ. Osalõja' omma' nõuh.

Kõnõlõminõ, arotaminõ:

Kuuholõku läbiviijä Rahasepä Rainer kõnõlõs:
1. Riitsaarõ Evar and´ välläastmisõ paprõ 31. oktoobril 2025, tuu sis tähendäs, õt 01. novembrist 2025 om Seto Kongressi Vanõmbidõ Kogoh järgmänõ välläjäänü' liigõh Kersti Virro. Ja minevä aasta and' välläastmisõ paprõ viil ka Järvelille Rein, ni tull´ timä asõmõlõ 12.12.2024.a Sarvõ Õiõ. 09. oktoobril oll´ Seto Kongress, koh minno valiti päävanõmbast. Aasta joosul olõmi kokko saanu' eiski' 6 (kuus) kõrda, võrokõisiga' om olnu ütitsit kuuholõkit 4 (nelli) kõrda. Viil olõmi kokko saanu Riigikogo esimehega ja osa võtnu ka Riigikogo kultuurikomisjoni tüüst.

Hüäd miilt tege tuu, õt Võrokõisi Kongressi Vanõmbidõ Kogoga oll´ väega hüä kuuhtüü, midä Rahasepp ar' märke. Viil ütel´ tä, õt ka mulkõ' man sai ar' käütus – õkva ilosa esindüsõga. Toimu Mulgi lipu päiv ja hõigati vällä Mulkõ vahtsõnõ päävanõmb (sóo oll´ 10.10.2025.a Tarvastuh).

No om Seto Kongressi Vanõmbidõ Kogol ka uma molóraamat. Molóraamat piät olõma, ku mi taha hinda tegemisist ka tõisilõ näüdädä', niimuudu olõmi ka parembahe pildi pääl.

Aasta päämätse' teema' olli', õt kuis seto keele teemaga' edesi minnä' ja kuis hoita' ja kaitsa' umma kiilt. Pääminõ asi, õt mi tei petitsiooni *„Seto, võro, mulgi ja tarto kiil lõunaeesti piirkunnakeelest"* ja lätsi taaga suurõ pavvõriga edesi. Mi taha hoita' ja kaitsa' umma kuku keelekest. Ja nii sis oll´ meil 22.01.2025.a ütinõ kuuholõk Võrokõisi Kongressi Vanõmbidõ Kogoga, koh mi aroti keele küsümüst. Sääl tei ma ettepanõki, õt teemi' petitsiooni. Petitsioon om ammõtlik, koh kõik saava' anda' uma allkirä, ku seto keele hüä tervüs näile tähtsa om. Ja aoluu jaost om petitsioon väega hüa asi. Ja nii sis ütitsõl kuuholõkil otsustidi, õt petitsiooni nakava iist vidäma kats Rainerit – Rahasepä Rainer Seto Kongressi Vanõmbidõ Kogo puult ja Kuuba Rainer Võrokõisi Kongressi Vanõmbidõ Kogo puult. Petitsioon sai kokko pant' ja üte kuu joosul and´ 1038 inemist uma allkirä. 22. aprillil käve esindüs Riigikogoh, mi anni edesi petitisoooni, üteh olli' Jüvä Sullõv, kiä sais Tartlaisi iist ja Vistõri Kallõ (mulgi päävanõmb). Petitsiooni üleandmisõst tekk´ eiski' Lõuna-Eesti Postimiis väega ilosa lookõsõ.

Imäkiil om illoś kiil ja täämbä saami mi jo märki' rahvastiguregistrihe imäkeelest seto. Sääl om külh variant setu, a tuu muuda-ai suurt asja (muidogi olõsi õigõ kirotada seto). Tuu om väega

hüä asi. Piä märkmä, õt parhilla' olõ-õi Eestih viil seto kiilt riigligult tunstõt umaette keelena, a tuu om mi kogukonna kimmäs suuv ja taaga tulõ meil kindlahe edesi minnä'. A no om õks hüä, õt rahvastiguregistrih sis sääne võimalus om.

17. juunil kävemi kultuurikomisjonih, oll´ jutt, õt ku kultuurikomisjon kokko saa, sis kutstas ka' meid, a mi saa-as kutsõt, 14. oktoobril oll´ Riigikogo kulutuurikomisjoni kokkosaaminõ. Ma kõnõli ts´uutkõnõ aigu tagasi Kuuba Raineriga ja timä ütel´, õt kohki nätäl inne 14. oktoobrit tä viil kõnõl Kersna Liinaga (kiä om kultuurikomisjoni esimiis), õt kutskõ' õks meid ka', a kultuurikomisjon saada-as kutsõht.

Kultuurikomisjon om no saatnu mõlõmbalõ päävanõmbalõ viimädse kultuurikomisjoni (toimu 14.10.2025.a) arvamusõ mi petitsiooni kotsilõ, koh om ar' märgitu näide arvamus viie punktiga. Näütes üts punkt om tuu kotsilõ, minkõga üldäs, õt Haridus- ja Tiidüsministeerium valmstas parhilla' ette Põhikuuli ja gümnaasiumisäädust, koh om märgitü, õt kuul kõrraldas opilaisilõ eesti murdõkeele ja paikkunna kultuuri õpmist sis, ku tuud taht oppi' vähembält kümme sama murdõkeele last ja ku tuu kuul om murdekeele aolitsõl piirkunnah. Ma olõ taa kirä teele kõigilõ edesi saatnu ja ma soovi, õt taa kiri lätt ka mi täämbätsõ protokolli mano.

Ma kiroda no ka Setomaa aolehte umalt puult jo tõõsõ artikli mi kuku keelekese kotsilõ ja sóod sis ku innidse päävanõmba puult.

2. Päävanõmba, abivanõmba ja sekretäri valiminõ.

Rahasepä Rainer: tekk´ ettepanõki, õt nakami vällä sor´tma vahtsõt päävanõmbat. Tä pakk´ umalt puult vällä kats päävanõmba kandidaati: Hõrna Aare ja Sarvõ Õiõ. Viil ütel tä, õt päävanõmbast piäsi saama inemine, kinkõl om aigu seto asja iist vitä' – kinkõl om suurt tahtmist ja aigu seto lippu korgõh hoita'. Rahasepp kitsõ' Hõrna Aaret, ku ka Sarvõ Õiõt väega hüä kuuhtüü iist.

Tõõsõ' vanõmbidõ kogo liikmõ' paki viil vällä niimuudu:
Jane Vabarna: pakk´ Sarvõ Õiõ
Leima Aarne: Uibolehe Urmo
Virro Kersti: Sarvõ Õiõ
Matvei Arvi: Sarvõ Õiõ
Tarrosõ Triinu-Liis: ma paku kõik naa', kiä omma' vällä pakutu.
Uibolehe Urmo: Sarvõ Õiõ
Sarja Urmas: päävanõmbal piät olõma aigu ja ma paku Sarvõ Õiõ
Sarvõ Õiõ: Hõrna Aare
Hõrna Aare: Sarvõ Õiõ.

Hääletedi ja päävanõbast sai Sarvõ Õiõ, abivanõbast Hõrna Aare.
Kirotajast pallõldi Tarrosõ Triinu-Liisi, kiä ka nõuh oll´.

3. Kotusõpääl päähha karanu' küsümüse'/halgahtusõ':

1. Võro Kandlõh seminar võro keelest 7. novembril, Rainer lätt.
2. 9. okt Viländimaal Saarepeedil pido, SKVK om telnü bussi, läävä': Aare, Õie, Rainer, Maria, Ahto, ülembsootska Vabarna Jalmar ja vaest viil kiäki'.

3. Aare ja Õie kõnõlõsõ' Ahvena Marikaga, õt tä kirotasi' järgmätse rahataotlusõ.
4. Novembri keskpaiga aigu võisi' kõik mõtõlda' ja anda' tiidä', õt mäntsit ettepanõkit om järgmätsest aestagast.
5. Seto Kongressi Tugiühingu kõrrastaminõ.
6. Rainer kirotas Setomaa lehte, Maria tege raadiosaatit seto keelest ja meelest. Meediahe panda' tiidäandminõ: Ma olõ seto, ma panni hinnäst kirja, panõ' sa' ka' hinnäst kirja!
7. Päämäne tegeminõ, õt mi rahvas panõsi hinnäst rahvastiguregistrihe. 2027ndäl omma' vahtsõ' riigikogo valimisõ'. Eräkundõ võisi' saia' mõttõlõ taadõ. Seto, võro, mulgi noorõ' saata', nuuri esindüs saata' kõnõlõmma, keelesäädüs kuna om arotamisõl, hääletämisõ aigu saata' nä vabakullõjast.
8. Koolõh uvvõnda' Setomaad tutvustavvi tahvlit – Jane.
9. Aare – Peeter Ernits helst ja küüsse, Riigikogo õiguskomisjon oll´ kuuh, piiripunki' panda' kinni, Sibula Priit küüsse kunagi. Mi olõ-õi tuuga' nõuh. Kas mi käest om küsüt? Kongressi otsusõh om, pidä tarviligust, ... piat kokko lepmä seto esindäjidõga'. Aare: mi saada SKVKogoga' kirä.
10. Aarne: SKVK marginaliseerus õga aestagaga'. Kedä mi esindä ja midä mi teemi? Reformida seto kongressi. Kas meid võõdas kuulda'?
11. Aare: kongressil oll´ juttu, Vanõbidõ Kogo saa algata', mõtõlda' eri variantõ, ku om nätä', õt VKh nakas liikumma, sis mi saa edesi liiku'.
12. SKVK esindäs kõiki setokõisi üle ilma.
13. Seto Kongressil om tähtsä seto keele iist saisminõ.
14. Rainer: mu jaost om SKVK ku perreh. Mi hoiami kokko ja mi piat ka eis' olõma pildi pääl, kõnõlõmma, kirotamma. Uma arvamisi julgõhõ vällä ütlema, õt midä seto' seto keelest, kultuurist arvasõ. Nuuri piat olõma.
15. Jane: kultuurilinõ sais om hüä, midä inne olõ-õs (kiil, koolih umakuultuur, latsiaiah).
16. SK vorm om ammendunud?
17. Ma tii 93ndast aastast ülevaatõ – Aare. Midä tennü om, midä saadu'?
18. Kongress pia-ai olõma 9ndäl kuupääväl, pias/võisi' olla' nädälivaihtusõl. Järgmäne Seto Kongress om 2027. aestagal, puulpühäl.
19. Rahasepp küsse, õt kas aoluu jaost om olõmah määnegi süsteem vai andmebaas, koh hoitas SKVK dokumente. Hõrn ütel´, õt olõ-õi ja tekk´ ettepaneki, kas Rahasepp võisi' kongressi puult olla' taa inemine, kiä nakasi' arhiivi pidäma. Rahasepp oll´nõuh.

Kirotaja: Sarvõ Õiõ

Allkirästaja ja kuuholõku vidäja: Rahasepä Rainer

Protokollilõ om mano pant' Riigikogo kultuurikomisjoni vastus Seto Kongressi Vanõmbidõ Kogo päävanõmbalõ ja Võrokõisi Kongressi Vanõmbidõ Kogo päävanõbalõ. Kiri om kolmõl lehel.